

"God liet zijn volk een omweg maken"

Een jaar geleden brak ook bij ons de pandemie los. En net op dat ogenblik werd kardinaal Jozef De Kesel ernstig ziek. Onze aartsbischoep deelt openhartig hoe hij deze dubbele beproeving heeft ervaren.

Al vele maanden heeft het coronavirus ons in zijn greep. Er is goede hoop door de vaccins, maar het einde is nog niet in zicht. Een grote beproeving, wereldwijd, ook voor de kerkgemeenschap. Toen vorig jaar het virus bij ons doorbrak, werd ik op hetzelfde moment getroffen door ziekte. Het is voor mij een dubbele beproeving geworden. Je hoort natuurlijk wel van kanker bij anderen, maar je denkt niet dat het ook jou kan overkomen. Dat geldt evenzeer voor de pandemie. We dachten dat dit wellicht elders kon gebeuren, maar niet hier, niet in het zogenaamde ontwikkelde Westen. Sindsdien beseffen we alsmaar meer dat we mensen zijn, broos en kwetsbaar, zonder onderscheid. En dat we elkaar nodig hebben.

| BEPROEVING

Wie wordt geconfronteerd met een crisis of zwaar wordt beproefd, wil daar zo vlug mogelijk een einde aan maken. Het is een normale reactie. Toch ben ik altijd al gefascineerd geweest door een klein zinnetje in het dertiende hoofdstuk van het Boek Exodus. Het volk van God staat op het punt uit Egypte te vertrekken, op weg naar het beloofde land. Op zich heeft het geen zin om een zo lange omweg langs de woestijn te maken, veertig jaar lang! Het land kan rechtstreeks noordwaarts wor-

den bereikt; wat een veel kortere weg is. Maar het is de Heer die zich zorgen maakt. Want op die kortere weg moeten ze het gebied van de Filistijnen passeren. Die confrontatie zullen ze niet aankunnen. Ze zullen zo vlug mogelijk willen terugkeren naar Egypte. En dan volgt dat merkwaardige kleine zinnetje: "God liet zijn volk een omweg maken door de woestijn." (Ex 13,17)

Van een beproeving wordt ook gezegd dat ze moet worden doorstaan. Er doorheen gaan. En dat vraagt tijd. Je wilt natuurlijk wel zo vlug mogelijk terugkeren naar de orde van de dag om weer te kunnen doen wat je tot hiertoe gewoon was. Maar de omweg, met alle geduld die hij vraagt, helpt je om datgene wat je door gewoonte en routine dreigde te vergeten, opnieuw te ontdekken. Dat is ook mij overkomen. Concreet ben ik doorheen deze beproeving gaandeweg zeer gehecht geraakt aan het getijdengebed met de Psalmen en de Schriftlezingen. Ik wil die ervaring graag met jullie delen.

| HERONTDEKKING

Natuurlijk ben ik na al die jaren heel vertrouwd met het getijdengebed. En toch ervaar ik het als een herontdekking en als een bron van grote troost. Ik

heb nooit de beslissing genomen om met meer aandacht dit gebed te bidden. Het is mij overkomen. Wellicht door mijn ziekte, met alle onzekerheid die ze teweeg brengt. Plots werd ik getroffen door woorden waar ik vroeger bijna achteloos aan voorbij zou zijn gegaan. Ze drukten zo goed uit wat in mij leefde.

Het begon al met de enkele woorden waarmee we altijd het getijdengebed beginnen: "God kom mij te hulp; Heer haast U mij te helpen." Door gewoonte waren ze een soort routineuze inleiding geworden op het eigenlijke gebed. Maar ik ontdekte dat ze al het hart vormden van heel mijn gebed. Zo kort, zo duidelijk, zo eenvoudig, zo echt, zonder omhaal van woorden. Ook in de loop van de dag spreek ik ze vol overgave uit. Ze komen uit Psalm 38: "Heer wil mij niet verlaten; mijn God blijf niet verre van mij. Maar haast U om mij te helpen, Gij Heer mijn toeverlaat." Ik werd ook in dat zo korte gebed getroffen door het woordje "haastig". Het doet je bidden met aandrang en geeft aan dit gebed zo een directheid.

“Wie wordt geconfronteerd met een crisis of zwaar wordt beproefd, wil daar zo vlug mogelijk een einde aan maken”

Toen begon mij ook op te vallen dat dit gebed om hulp onmiddellijk gevolgd wordt door: "Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest." Ook die woorden waren een zekere routineuze afsluiting geworden, die daarna ook telkens na elke psalm herhaald worden. Maar het daagde mij hoezeer deze woorden altijd de laatste moeten zijn, net ook van elke noodkreet om hulp. Zoals in de eucharistieviering het Kyrie altijd onmiddellijk gevolgd wordt door het Gloria. Of zoals na het Onze Vader, wanneer de priester bidt om ons te bevrijden van alle angst en onheil, de vierende gemeenschap antwoordt: "Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid!" Juist omdat aan Hem de kracht en de heerlijkheid behoren, mogen we zo vol vertrouwen naar Hem gaan. Naar wie zouden we anders gaan?

"MET HEEL MIJN HART HOUD IK VAST AAN U"

Zo vielen me stilaan ook bepaalde psalmen of gedeelten ervan op. Ik kende ze natuurlijk. Ik had ze al zo dikwijls gebeden. Maar plots klonken bepaalde woorden of verzen anders. Ze raakten me. Ik bleef er bij stilstaan, herhaalde ze. Ze helpen me ook in de loop van de dag. Ze drukken zo goed uit wat er in mij omgaat. Ik kan ze hier natuurlijk niet allemaal vernoemen. Maar zo is Psalm 63 mij zo dierbaar geworden. Het is de eerste psalm waarmee het morgengebed op de zondag van de eerste week altijd begint. Op het einde, de verzen 7-9, bidden we: "Wanneer ik op mijn bed aan U denk, dan blijf ik wakend over U peinen. Want Gij zijt altijd mijn beschermer geweest, ik koester mij onder uw vleugels. Met heel mijn hart houd ik vast aan U; het is uw hand die mij steunt." Zo eenvoudig, zo diep, zo innig en vol overgave: "Met heel mijn hart houd ik vast aan U."

Of zoals in Psalm 62, 6-9: "Bij God alleen moet ik rusten, van Hem komt al wat ik hoop. Slechts Hij is mijn rots en mijn redding, mijn burcht, Hij laat me niet los. Bij God ligt mijn heil en mijn eer, mijn sterkte is God en mijn toevlucht. Blijf altijd op Hem vertrouwen, stort uw hart bij Hem uit. Hij is onze enige toevlucht." Ook die enkele verzen van Psalm 57,2-4 begon ik in de loop van de dag telkens opnieuw te bidden: "Wees mij genadig, God, wees mij genadig, bij U zoek ik mijn heil. Ik houd mij schuil onder uw vleugels totdat het onheil wijkt. Ik roep tot God de Allerhoogste, tot God die voor mij zorgt: dat Hij mij redding zendt vanuit de hemel."

SOLIDARITEIT

Woorden van de Schrift werden zo mijn eigen woorden. Toch zijn ze allereerst Gods Woord. Woorden van Christus zelf. Je bidt in verbondenheid met Hem. Je sluit je aan bij zijn gebed. Hij, onze Hogepriester, die altijd voor Gods aanschijn staat en daar voor ons ten beste spreekt (Hebr 9,24). Die verbondenheid met Hem maakt je hart ook ruimer. Je ziet niet alleen je eigen angst en nood. Je sluit je aan bij de nood van anderen. Je bidt ook voor hen. Je voelt mee, je ontdekt een diepe solidariteit. Wereldwijd. Want dat heeft de pandemie ons in elk geval geleerd: dat we broze mensen zijn, voor elkaar verantwoordelijk en dat deze aarde, zoals paus Franciscus het altijd zegt, ons gemeenschappelijke huis is. Sterker nog: dat

we allen kinderen zijn van dezelfde Vader, zoals hij het in zijn laatste Encycliek *Fratelli tutti* ons zo op het hart drukt. Die solidariteit, bijzonder ook in deze coronacrisis, moet de Kerk altijd voor ogen staan.

Al bijna een jaar kunnen onze geloofsgemeenschappen niet of met een maar heel beperkte groep meer samen komen. Ook niet voor de eucharistie. Het getal is nu beperkt tot vijftien. We hebben samen met de andere erkende erediensten aan de overheid gevraagd rekening te houden met de omvang van het gebouw. Maar het is vijftien gebleven. Ook dat behoort tot de beproeving die we moeten doorstaan. Met alle geloof en creativiteit die dat als Kerk vraagt. Het doet pijn. Maar laten we toch niet uit het oog verliezen: we zijn daardoor niet verstoken van onze verbondenheid en *communio* met onze Heer. De omweg kan ons herinneren aan wat we misschien dreigden te vergeten.

| COMMUNIO

De eucharistie is en blijft “bron en hoogtepunt” van heel het christelijke leven. Maar ze sluit de andere vormen van *communio* niet uit. Wel integendeel: ze veronderstelt ze. Zoals de leerlingen van Emmaüs de Heer pas herkennen aan het breken van het brood, als eerst hun hart brandend werd toen Hij onderweg met hen sprak. In zijn Apostolische Exhortatie *Verbum Domini* citeert Benedictus XVI in nummer 54 deze uitspraak van Hiëronymus: “Het vlees van de Heer is ware spijs en zijn bloed is ware drank; het ware goed dat ons in dit leven is voor-behouden, bestaat in het eten van zijn vlees en bloed, niet alleen in de Eucharistie, maar ook in het lezen van de Heilige Schrift. Inderdaad, het Woord van God, geput uit de kennis van de Schriften, is ware spijs en ware drank.”

De eucharistie is niet “iets” dat we ontvangen, maar *communio* met de Heer. Dat geldt ook voor het aandachtig en biddend luisteren naar Gods Woord. Elders vinden we bij Hiëronymus deze toch wel merkwaardige uitspraak: “Wanner we luisteren naar het Woord van God, zijn het het Woord van God en het Lichaam en Bloed van Christus dat in onze oren vallen” (in *Psalmum* 147: CCL 78,337-338). Bedoeld is hier uiteraard niet de sacramentele communie, maar wel de *communio* met de gehele Christus die werkelijk aanwezig komt en zich aan ons geeft.

“God liet zijn volk een omweg maken.” Met een omweg duurt de beproeving natuurlijk langer. En dan bekruipt ons de bekoring om zo vlug mogelijk tot de orde van de dag terug te keren. Maar de omweg kan ook een *kairos* zijn, een gunstige tijd en een tijd van genade. Een tijd om niet te verstarren in een louter defensieve houding. “Luistert heden naar zijn stem en verhardt niet uw hart”, zo horen we het iedere morgen in Psalm 95. Veelal komt de Heer ons onverwacht tegemoet en worden we binnengeleid in de *communio* met Hem. En Hij doet het op zoveel wijzen, waaronder het aandachtig en biddend luisteren naar zijn Woord dat altijd op de eerste plaats zal komen. Bijzonder nu komt Hij ons ook tegemoet in de zovelen die door deze pandemie bedreigd en ontredderd zijn. Gebed en solidariteit: ze blijven de grondpijlers van ons christelijk leven. Daarvan is de eucharistie bron en hoogtepunt.

Dat God ons mag helpen op de omweg en ons voorbereiden om opnieuw met heel de gemeenschap de eucharistie te vieren. Dat die dag spoedig mag komen!

■ + Jozef De Kesel,
Aartsbisschop van Mechelen-Brussel